

نحوه شناسایی و اجرای احکام خارجی در کشور انگلیس

فرشاد دمشناس

(دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ملارد)

چکیده

بسط و توسعه روز افزون روابط بین‌المللی ضرورت شناسایی و اجرای احکام صادره از محاکم خارجی را بیش از پیش آشکار گردانید و آن را به صورت یکی از مسائل مهم حقوق بین‌الملل خصوصی درآورده است. از آنجا که طبق اصل حاکمیت کشورها، قوه اجرایی یک حکم، محدود به قلمرو دولت متبوع دادگاه صادر کننده حکم است. حال شرایط اجرای این احکام در سایر کشورها چگونه است؟ مطالعه در مورد مبانی، شرایط و موانع شناسایی و اجرای احکام خارجی در قلمرو کشور انگلیس مبین این واقعیت انکارناپذیر است که در میان مباحث مختلفه حقوق بین‌الملل خصوصی شناسایی و اجرای احکام خارجی از جایگاه و اهمیت بسیار ویژه‌ای برخوردار است. هدف از انجام این پژوهش بررسی و تبیین نحوه شناسایی و پس از آن اجرای حکم در کشور انگلیس می‌باشد که با روش توصیفی- تحلیلی و به شیوه کتابخانه‌ای بدان خواهد پرداخت. یافته‌ها حاکی از آن است که شناسایی و اجرای احکام خارجی یکی از موضوعات مهم حقوق بین‌الملل خصوصی تلقی می‌شود، به طوریکه می‌توان گفت امروزه این مسأله به صورت یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر در آمده است.

واژگان کلیدی: شناسایی، اجراء، احکام خارجی، کشور انگلیس.

مقدمه

شناسایی و اجرای احکام خارجی در حقوق بین الملل خصوصی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در عصر حاضر که عصر ارتباطات است، مهاجرت و تجارت مفهوم تازه‌ای پیدا کرده است. وسایل ارتباط جمعی به طور وسیعی مرزهای جغرافیایی را کمرنگ تر نموده و حقوق بین الملل خصوصی دچار تحولات عمیق روزافزونی شده است.

توسعه روز افزون روابط تجاری بین المللی موضوع شناسایی و اجرای احکام خارجی را به صورت ضرورتی غیرقابل تردید مطرح نموده است. معمولاً جهت اجرای حکم صادره از دادگاه داخلی هر کشور هیچگونه اشکالی وجود ندارد. کافی است حکم قطعی و لازم الاجرا باشد، تا دادگاه آن را به مرحله اجرا بگذارد. اما هنگامی که لازم باشد، حکم صادره از دادگاه یک کشور در کشور دیگر اجرا شود، موضوع بدین سادگی نیست و ممکن است مشکلاتی در بر داشته باشد. از اینجا که هیچ دولتی نمی تواند در خارج از مملکت خود حق حاکمیت داشته باشد، لذا احکام صادره از محاکم یک کشور نمی توانند در خارج از آن مملکت قوه اجرایی داشته باشند. برای اینکه حکم صادره از محکمه خارجی را بتوان در کشور دیگری اجرا کرد، باید مقامات قضایی آن کشور، حکم مزبور چنین قوه‌ای را اعطا نمایند. اصولاً قدرتی که اجرای احکام قضایی را تحمیل کند، وجود ندارد ولی نفع دولتها، در اجرای احکام خارجی است و در حقیقت ضرورت و احتیاج است که اجرای احکام خارجی را ایجاب می کند.

تاریخچه

موضوع شناسایی و اجرای احکام خارجی از بدو پیدایش حقوق بین الملل خصوصی محل بحث بوده ولی درباره آن کمتر تحقیق شده است. در حقوق اسلامی نیز با توجه به دو اصل برائت و اصل ظاهر، اجرای احکام خارجی به وسیله قاضی مسلمان موردی نداشت. به مرور زمان از شدت این فکر، حکم صادره از محاکم خارجی قابل اجرا در کشورهای دیگر کاسته شد. جهت تعدیل این رویه در کشورهای مختلف، از خواهان اجرای حکم خواسته شد، دعوایی براساس حکمی که قبلاً در مملکت خارجی صادر شده، طرح نماید که یک ماهوی نبود و حکمی که براساس این دعوی صادر می شد Exequa ture نامیده می شود.

بدین ترتیب هم حکم صادره از محاکم خارجی اجرا می گردد و هم حاکمیت دولت حفظ می شود. زیرا دستور صادر شده، به مراجع رسمی، جهت اجرای حکم، دستور یک قاضی داخلی است و قاضی نیز حکم خارجی را به آنجا که با اصل حاکمیت ملی تطبیق نماید، رعایت می کند. این رویه‌ای است که قانون مدنی ما در پیش گرفته و در واقع حکم خارجی، در مرحله اجرا، در قالب اجرای احکام داخلی است و سپس اجرا می گردد. ماده ۹۷۲ ق.م ایران مقرر می دارد «احکام صادره از محاکم خارجه و نیز اسناد لازم الاجرا تنظیم شده در خارج را نمی توان در ایران اجرا کرد، مگر اینکه مطابق قوانین ایران امر به اجرای آنها صادر شده باشد» (بردبار، ۱۳۶۷: ۳۴). در سال های ۱۹۶۳ و ۱۹۶۴ طرح عهدنامه بین المللی، راجع به اجرای احکام دادگاه های خارجی، توسط کمیسیون حقوق بین المللی خصوصی لاهه تهیه شد. اما کوشش های حقوقدانان در مورد تصویب عهدنامه فوق به نتیجه ای نرسیده است. لذا در این خصوص رویه واحد بین المللی وجود ندارد. ماده ۶۳۳ قانون آئین دادرسی مدنی فقط به مورد خاصی از داوری اشاره نمود و آن موردی است که یکی از طرفین معامله، ایرانی و طرف دیگر خارجی می باشد که در این صورت، قانونگذار طرف ایرانی را از تعیین داور خارجی (تبعه کشور متبوع طرف خارجی)، قبل از وقوع اختلاف ممنوع می نماید. و از طرف دیگر ماده ۹۶۸ قانون مدنی ایران که مقرر می دارد: «تعهدات ناشی از عقود تابع قانون محل وقوع عقد است مگر اینکه متعاقدين اتباع خارجه بوده و آن را صریحاً یا ضمناً تابع قانون دیگری قرار داده باشند.»

جهت شناسایی و اجرای آرای دادرسی، با این که دادرسی از طریق قرارداد خصوصی بین طرفین برقرار می‌شود، مثلاً در مواردی که یکی از اصحاب دعوی به تعیین داور ننماید (ماده ۶۳۵ ق.ا.د.م) یا در صورتی که داور تعیین شده از ناحیه طرفین نخواهد یا نتواند به عنوان داور رسیدگی کند (ماده ۶۳۹ ق.ا.د.م) یا به صورت عدم توافق طرفین دعوی نسبت به تعیین داور ثالث، دادگاه دخالت می‌نماید. همچنین هرگاه پس از صدور رأی داور، محکوم علیه از رأی مزبور به دادگاه شکایت کند، رسیدگی به رأی داور از طرف دادگاه ممکن است حتی باعث تغییر رأی شود. بنابراین باید مشخص شود که گرچه رأی داور فی حد ذاته، تصمیم قضایی نیست، اما با شباهت‌هایی که با احکام دادگاه دارد، دارای ماهیت شبه قضایی و بعضاً ماهیت قضایی می‌باشد. لذا بحث در خصوص اجرای احکام و محاکم خارجی، خود به خود، شامل بحث در مورد اجرای آرای داور صادره از کشورهای خارجی نیز می‌شود و نیاز به توضیح جداگانه‌ای در این خصوص نیست. در این تحقیق سعی بر آن است، که مختصراً به بیان روش‌های گوناگون در کشورهای مختلف برای شناسایی و اجرای احکام خارجی بپردازد سپس به روش قانون ایران و همچنین شناسایی و اجرای احکام خارجی و اجرای احکام مراجع بین‌المللی در ایران و حقوق انگلیس می‌پردازیم.

مفهوم‌شناسی و مبانی نظری

الف) مفهوم‌شناسی

در این بخش به بررسی مفهوم اجرای احکام خارجی می‌پردازیم.

1

در این بخش به بررسی مفهوم اجرای احکام خارجی می‌پردازیم. اجرای احکام خارجی به معنای اجرای احکام صادره از دادگاه یا محاکم دیگری است که در کشور دیگری صادر شده است. این امر می‌تواند به دلایل مختلفی صورت گیرد، از جمله: اختلاف بین کشورهای صادرکننده و گیرنده حکم، عدم وجود توافق بین این کشورها، یا اینکه کشور گیرنده حکم، عضو یک سازمان بین‌المللی برای اجرای احکام خارجی نباشد.

15 1390

در این بخش به بررسی مفهوم اجرای احکام خارجی می‌پردازیم. اجرای احکام خارجی به معنای اجرای احکام صادره از دادگاه یا محاکم دیگری است که در کشور دیگری صادر شده است. این امر می‌تواند به دلایل مختلفی صورت گیرد، از جمله: اختلاف بین کشورهای صادرکننده و گیرنده حکم، عدم وجود توافق بین این کشورها، یا اینکه کشور گیرنده حکم، عضو یک سازمان بین‌المللی برای اجرای احکام خارجی نباشد.

در این بخش به بررسی مفهوم اجرای احکام خارجی می‌پردازیم. اجرای احکام خارجی به معنای اجرای احکام صادره از دادگاه یا محاکم دیگری است که در کشور دیگری صادر شده است. این امر می‌تواند به دلایل مختلفی صورت گیرد، از جمله: اختلاف بین کشورهای صادرکننده و گیرنده حکم، عدم وجود توافق بین این کشورها، یا اینکه کشور گیرنده حکم، عضو یک سازمان بین‌المللی برای اجرای احکام خارجی نباشد.

117 1376

2

در این بخش به بررسی مفهوم اجرای احکام خارجی می‌پردازیم. اجرای احکام خارجی به معنای اجرای احکام صادره از دادگاه یا محاکم دیگری است که در کشور دیگری صادر شده است. این امر می‌تواند به دلایل مختلفی صورت گیرد، از جمله: اختلاف بین کشورهای صادرکننده و گیرنده حکم، عدم وجود توافق بین این کشورها، یا اینکه کشور گیرنده حکم، عضو یک سازمان بین‌المللی برای اجرای احکام خارجی نباشد.

1378

24

806 1363

101 1371

136

3

23 1391

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و به عنوان یکی از ابزارهای اصلی برای حفظ نظم و امنیت جامعه شناخته می‌شود. در این مقاله، به بررسی تاریخچه حقوق کیفری در ایران و همچنین به بررسی تغییرات و تحولات این شاخه حقوق در طول زمان پرداخته می‌شود. همچنین، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران و به بررسی اهمیت این شاخه حقوق در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود.

80 81 1369

ب) 1

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و به عنوان یکی از ابزارهای اصلی برای حفظ نظم و امنیت جامعه شناخته می‌شود. در این مقاله، به بررسی تاریخچه حقوق کیفری در ایران و همچنین به بررسی تغییرات و تحولات این شاخه حقوق در طول زمان پرداخته می‌شود. همچنین، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران و به بررسی اهمیت این شاخه حقوق در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود.

169

1878

14 1392

2

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و به عنوان یکی از ابزارهای اصلی برای حفظ نظم و امنیت جامعه شناخته می‌شود. در این مقاله، به بررسی تاریخچه حقوق کیفری در ایران و همچنین به بررسی تغییرات و تحولات این شاخه حقوق در طول زمان پرداخته می‌شود. همچنین، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران و به بررسی اهمیت این شاخه حقوق در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود.

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و نقش مهمی در حفظ نظم و امنیت جامعه دارد. در این مقاله، به بررسی تغییرات و تحولات حقوق کیفری در ایران پرداخته می‌شود و به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران می‌پردازد.

رتباط، بی تا: 35

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و نقش مهمی در حفظ نظم و امنیت جامعه دارد. در این مقاله، به بررسی تغییرات و تحولات حقوق کیفری در ایران پرداخته می‌شود و به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران می‌پردازد.

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و نقش مهمی در حفظ نظم و امنیت جامعه دارد. در این مقاله، به بررسی تغییرات و تحولات حقوق کیفری در ایران پرداخته می‌شود و به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران می‌پردازد.

74

3

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و نقش مهمی در حفظ نظم و امنیت جامعه دارد. در این مقاله، به بررسی تغییرات و تحولات حقوق کیفری در ایران پرداخته می‌شود و به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران می‌پردازد.

1842

53 1393

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و نقش مهمی در حفظ نظم و امنیت جامعه دارد. در این مقاله، به بررسی تغییرات و تحولات حقوق کیفری در ایران پرداخته می‌شود و به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران می‌پردازد.

1980

در این مقاله، به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران پرداخته می‌شود. حقوق کیفری به عنوان یکی از شاخه‌های اصلی حقوق، دارای اهمیت ویژه‌ای در نظام حقوقی ایران است. این شاخه حقوق، به بررسی جرم و مجازات می‌پردازد و نقش مهمی در حفظ نظم و امنیت جامعه دارد. در این مقاله، به بررسی تغییرات و تحولات حقوق کیفری در ایران پرداخته می‌شود و به بررسی نقش حقوق کیفری در نظام حقوقی ایران می‌پردازد.

B

A

13 1372

4

Steven,2007:)

(2

5

107

6

(Ibid)

1

(Cheshire,1979).

2

3

(Batiffol,1967:14).

158 1369

4

1928

972

(Steven,Ibid: 9)

1295

سیستم‌های حقوقی اجرای احکام مدنی خارجی

قبل از پرداختن به سیستم ایرانی اجرای احکام خارجی، بصورت اجمالی به معرفی دو سیستم مختلف و معروف حقوقی که در رابطه با اجرای احکام خارجی در دنیای حقوق رایج است می‌پردازیم تا موقعیت سیستم ایرانی نسبت به این دو سیستم معروف و رایج بهتر شناخته شود.

در موضوع «اجرای احکام خارجی» دو سیستم متفاوت حقوقی و معروف وجود دارد:

- 1- سیستم فرانسوی؛ که مبتنی بر اصل عدم قابلیت اجرای احکام خارجی است.
- 2- سیستم انگلیسی-آمریکایی؛ که مبتنی بر اصل قابلیت اجرای احکام خارجی است (الماسی(الف، پیشین: 69).

الف) سیستم فرانسه (اصل بر عدم قابلیت اجرای احکام خارجی است)

اصل عدم قابلیت اجرای حکم خارجی یا شناسائی محدود از دیرباز در حقوق فرانسه و سیستم‌های مشابه آن مورد قبول بوده و تا سال 1964 در دادگاه‌های فرانسه به نحو وسیع اعمال می‌گردید. اما دیوان تمیز فرانسه در 1964 تحت تأثیر مقتضیات زندگی بین‌المللی و با توسل به اصل ماده 2123 قانون مدنی رویه‌ای را که تا آن زمان در دادگاه‌های فرانسه معمول بود نقض نمود و با ارائه تفسیر جدیدی از ماده مزبور در دعوای مونزر صریحاً اظهارنظر نمود که اجرای احکام صادره از محاکم خارجی در فرانسه مستلزم آن نیست که دادگاه فرانسوی قبل از صدور دستور اجرای حکم، وارد در ماهیت دعوی شده و محاکمه را تجدید نماید. با اینکه در حال حاضر دادگاه‌های فرانسه قاعده تجدیدنظر ماهوی را کنار گذاشته‌اند ولی هنوز هم اصل در دادگاه‌های فرانسه بر عدم اجرای حکم خارجی است (همان، 73).

ب) سیستم کامن‌لو (حقوق انگلیس و امریکا)

کامن‌لا در کنار نظام حقوقی مدنی رومی-ژرمنی (حقوق مدون) دو نظام اصلی حقوق دنیا هستند. نظام حقوق رومی-ژرمنی برگرفته از حقوق روم باستان است که در کشورهای اروپای قاره‌ای شکوفا شد و بعدها به بسیاری از کشورهای دیگر دنیا نیز وارد شد. نظام کامن‌لا با تشکیل امپراتوری بریتانیا به بسیاری از کشورهای دیگر دنیا نیز وارد شده و امروزه اساس نظام حقوقی حدود یک‌سوم مردم دنیا از جمله در کشورهای آنگلوساکسون (آمریکا، کانادا، استرالیا و نیوزیلند) و برخی از مستعمرات پیشین بریتانیا مانند هندوستان، پاکستان، نیجریه، بنگلادش، ایرلند و مالزی را تشکیل می‌دهد. برخلاف سیستم حقوقی فرانسه که اصل را عدم اجرای حکم خارجی می‌داند، سیستم حقوقی انگلیس و آمریکا با تکیه بر نظریه شناسایی وسیع احکام صادره از دادگاه‌های خارجی، اصل را اجرای حکم خارجی تلقی می‌کند. در واقع دادگاه‌های انگلیس و آمریکا تفاوتی بین حکم قطعی صادره از دادگاه داخلی و خارجی قائل نمی‌شوند.

روشهای مختلف شناسایی اجرای احکام

توسعه روابط تجاری بین‌المللی در وهله اول مستلزم شناسایی و سپس اجرای احکام خارجی می‌باشد. اما این مسأله در همه کشورهای، به یک صورت پیش‌بینی نشده است. به طور کلی روش‌های شناسایی و اجرای احکام را می‌توان به چهار دسته تقسیم کرد:

۱- روش کنترل محدود

در این روش حکم خارجی فقط از جهت بعضی شرایط معین شده قبلی باید کنترل و بررسی شود. این روش برحسب کشورهای که آن را مورد استفاده قرار داده‌اند، به دو صورت اجرا می‌گردد:

الف) در کشورهایی نظیر ایتالیا، قانون شرایط لازم الاجرای حکم، را تعیین می‌نماید، مثلاً صلاحیت قاضی قطعی بودن حکم و قابلیت انطباق آن با نظم عمومی داخلی هرگاه حکم خارجی دادرسی شرایط معین شده در قانون باشد، قابل اجرا خواهد بود. این روش مشابه روشی است، که قانون ایران در نظر داشته است (جعفری‌لنگرودی، 1377: 74).

ب) در کشورهایی نظیر انگلیس و آمریکای شمالی با توجه به اینکه تابع قانون نوشته نیستند و نقض قانون را رویه محاکم باید جبران کند. اصولاً قانون معترض این امر نمی‌شود که چه شرایطی باید در مورد یک حکم خارجی، در نظر گرفته شود، تا آن حکم قابل اجرا باشد (Martin, 1989: 10)، بلکه حل موضوع بستگی به روش محاکم و عقاید حقوقدانان دارد و در اغلب موارد تفاوت چندان بین اجرای حکم صادره از دادگاه داخلی و اجرای حکم صادره از دادگاه خارجی، قائل نمی‌شوند.

2- روش کنترل نامحدود

در این روش یک بررسی کلی روی حکم خارجی انجام می‌شود، بدین معنی که قاضی حق تغییر حکم خارجی را نداده در نتیجه قاضی می‌تواند حکمی را عیناً به همان ماهیت بپذیرد یا رد کند.

3- روش رد مطلق

در این روش، حکم بیگانه به هیچ عنوان اثر حکم نداشته، صرفاً اثر یک سند را دارد به علت عدم اعتمادی، که به قضاوت خارجی دارند و با تصور اینکه قاضی خارجی، ممکن است هم وطن خود را بر خارجی ترجیح دهد، از اجرای حکم خارجی امتناع ورزد.

4- روش تجدیدنظر مطلق

در این روش قاضی نسبت به حکم خارجی دارای اختیار کامل است و می‌تواند حکم جدیدی را جانشین آن نماید. به طور مثال در فرانسه به این روش عمل می‌شود. ایرادی که به این روش وارد است این است، که کسی که حکم قطعی خارجی را رد دست دارد، نمی‌تواند پیش‌بینی کند با چه شرایطی: این حکم قابل اجرا خواهد بود.

مسائل دیگری نیز ممکن است در روش‌های اجرای احکام کشورها، دخالت نمایند که عبارتند از:

۱- شرط عمل متقابل: بدین ترتیب که مملکتی که حکم را صادر نموده و مملکتی که حکم در آن باید اجرا شود، احکام یکدیگر را به موجب قانون یا رویه محاکم یا اعلام دوستانه و عقد قرارداد محترم بشناسند در مملکت خود نیز اجرا نمایند.

۲- قراردادهای بین‌المللی: البته در این مورد قراردادی که جنبه جهانی داشته باشد وجود ندارد ولی قراردادهای نظیر قرارداد ۱۹۰۷ لاهه و ۱۹۲۳ و ۱۲۹۷ ژنو در مورد اجرای احکام به تصویب رسیده‌اند (شمس، ۱۳۹۴: ۵۷).

۳- در بعضی ممالک نیز به موجب قانون داخلی، یا قراردادهای عرف و عادت بعضی انواع احکام خارجی را دقیقاً یک حکم داخلی در نظر می‌گیرند. این روش نقطه مقابل رد مطلق می‌باشد.

شرایط شناسایی و اجرای احکام خارجی در حقوق انگلیس

مطالعه سیستم حقوقی انگلیس در مورد اجرای احکام خارجی، روش‌های مختلف شناسایی اجرای احکام خارجی در قلمرو این دو کشور مبین این واقعیت انکارناپذیر است که در میان مباحث مختلف حقوق بین‌الملل خصوصی شناسایی و اجرای احکام خارجی از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این عصر که عصر ارتباطات نام گرفته است مهاجرت و تجارت مفهوم تازه‌ای پیدا کرده و وسایل ارتباط جمعی به طور وسیعی ارتباط کشورها را آسان‌تر و امکانپذیرتر نموده، حقوق بین‌الملل خصوصی نیز دچار تحول گردیده

و با تصویب کنوانسیون‌های مختلف روز به روز کشورها اختیار عمل کمتری خواهند داشت و در واقع جهان به سوی نظام وحدت حقوقی پیش می‌رود.

تمامی این موارد همکاری هرچه نزدیکتر کشورها در زمینه‌های مختلف حقوقی و قضایی را از جمله در زمینه اجرای احکام طلب می‌نماید (Steven, Ibid: 14).

گرچه قانون اجرای احکام مدنی مصوب سال 1356 شناسایی و اجرای احکام خارجی را پیش‌بینی کرده و شرایط مندرج در آن از نظر اصول قضایی تا حدودی مناسب به نظر می‌رسد لیکن باید دانست صرف وجود یک قانون مدون جهت اجرای احکام خارجی کفایت نمی‌نماید بلکه رویه قضایی و دکترین حقوقی که ثمره اجرای قانون در طول زمان است نقش بسیار ارزنده‌ای در اجرای آن دارد (سلجوقی، 1385: 74)، و می‌تواند ضعف‌ها و کمبودهای قانونی را تکمیل و جبران نماید. آنچه بیش از همه جلب توجه می‌نماید میزان مشارکتی است که رویه قضایی کشورها در تکمیل و توسعه حقوق مربوط به اجرای احکام خارجی دارد (بنی‌هاشمی، پیشین: 15). شرایط شناسایی و اجرای احکام خارجی در حقوق انگلیس شرایطی که برای شناسایی و اجرای احکام خارجی در سیستم کامن‌لو باید رعایت گردد، از قرار ذیل می‌باشد.

1- صلاحیت دادگاه صادر کننده حکم: با توجه به قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی کشور محل شناسایی و اجراء، البته واضح است به دلیل مغایرت و اختلاف در مبانی صلاحیت، ممکن است دادگاه خارجی در انگلیس صلاحیت‌دار شناخته شده و همان دادگاه در همان پرونده در حقوق ایران فاقد صلاحیت تشخیص داده شود (Witzer, 2012: 37).

این شرط مهم‌ترین شرطی است که برای شناسایی و اجرای احکام صادره از محاکم خارجی لازم می‌باشد زیرا نظریه تعهد نیز که به عنوان مبانی اجرای احکام خارجی و سیستم کامن‌لو پذیرفته شده، به طور اطلاق برای توجیه اجرای حکام دادگاه خارجی کفایت نمی‌کند و برای اینکه دادگاه‌های انگلیس مکلف به اطاعت از حکم محکمه‌ی خارجی باشند باید دادگاه صادر کننده حکم از لحاظ بین‌المللی واجد صلاحیت بوده باشد.

2- قطعی و نهایی بودن حکم: دادگاه‌های انگلیس تقاضای اجرای حکم خارجی را در صورتی می‌پذیرد که آن حکم از نظر دادگاهی که آن را صادر کرده است قطعی باشد و یک حکم موقعی قطعی تلقی می‌شود که موضوع مورد دعوی کاملاً فیصله یافته باشد. بنابراین اگر حکمی به طور موقت صادر شده باشد و در آن پیش‌بینی کرده باشند که پس از رسیدگی‌های دیگر مبادرت به صدور حکم نهایی خواهد شد، چنین حکمی قابل اجرا نخواهد بود. البته باید توجه داشت که قابلیت فرجام‌خواهی حکم صادره از محکمه خارجی با قطعی بودن آن منافات ندارد (Dicey, 1980: 141).

3- معین بودن مبلغ مورد حکم: برای اینکه حکم مربوط به اشخاص، در انگلیس قابل اجرا باشد، باید آن حکم بیانگر مبلغ معینی پول باشد (مهاجری، 1384: 69). به عبارت دیگر، دادگاه‌های انگلیس حکمی را که دقیقاً مبین مبلغ معینی پول نباشد اجرا نمی‌نمایند.

4- عدم مخالفت حکم با نظم عمومی: در حقوق انگلیس درخواست شناسایی و اجرای حکم خارجی در صورتی پذیرفته می‌شود که آن حکم مخالف با نظم عمومی کشور اجرا کننده نباشد، بنابراین هرگاه دادگاه‌های انگلیس احراز نمایند که حکم صادره از دادگاه خارجی مخالف با نظم عمومی جامعه ملی است از شناسایی و اجرای آن خودداری خواهند کرد.

همچنین دادگاه‌های انگلیس اجرای احکام خارجی را که جنبه کیفری و یا مالیاتی داشته باشد، مخالف نظم عمومی انگلیس تلقی می‌کنند. البته اگر حکم صادره از محکمه خارجی جنبه کیفری و غیرکیفری داشته باشد و این دو جنبه قابل تفکیک باشد جنبه کیفری آن قابل اجرا است مبنی بر اینکه جنبه غیرکیفری آن حاکی از مبلغ معینی پول باشد.

سیستم‌های حقوقی به طور کلی از نظر جغرافیایی محدود شده است. با این حال، در طول قرن‌ها، قوانین حقوق بین‌الملل خصوصی توسعه یافته است و اجازه قضاوت یک کشور و اجرای احکام در کشورهای دیگر را به رسمیت شناخته است (نصیری(الف)، 1352: 34). هرگاه حکمی از دادگاه‌های خارجی صادر شده باشد یا سندی در خارج، تنظیم شده باشد یا قراردادی در خارج، منعقد شده باشد تنها در صورتی قابل اجرا است که با نظم عمومی کشور محل اجرا منافات نداشته باشد. مخالفت حکم خارجی با نظم عمومی ممکن است به دلیل عدم رعایت قواعد آمره دادرسی مثل اصل تناظر یا به دلیل تعارض محکوم به با نظم عمومی (مثل حکم به طلب ناشی از قمار) یا به دلیل تعارض حکم خارجی با یک حکم قطعی داخلی باشد.

5- عدم تحصیل حکم از راه تقلب: در سیستم کامن‌لو این اصل پذیرفته شده است که حکم دادگاه خارجی نباید ناشی از تقلب باشد. تقلب ممکن است به طرق و صورت مختلفی ظاهر گردد. مثلاً اگر دادگاه خارجی بر اثر شهادت کذب گمراه شده باشد و یا محکوم‌له با تقلب دادگاه رسیدگی کننده را از اطلاع به وقایعی که در نتیجه امر موثر بوده بازدارد. چنانکه محکوم‌له با محکوم علیه در مورد ترک تعقیب قراردادی منعقد کرده باشد ولی بطور متقلبانه در غیاب وی دعوی را در دادگاه ادامه دهد و یا اینکه محکوم‌له به رغم اطلاع از اقامتگاه خوانده، این واقعیت را انکار کرده باشد. در خصوص تقلب در صدور حکم بین رویه دادگاه‌های انگلیس و آمریکا تفاوت موجود است؛ زیرا دادگاه‌های انگلیس ایراد تقلب در صدور حکم را در صورت وجود قرائن نسبتاً قطعی مورد رسیدگی قرار می‌دهند، حتی اگر ایراد مزبور در جریان دادرسی دادگاه خارجی نیز مطرح شده و دادگاه مزبور قبلاً به آن رسیدگی کرده باشد. ولی دادگاه‌های آمریکا براساس اصل اعتماد و اعتبار احکام که از اصل چهارم قانون اساسی آمریکا استخراج گردیده و در مورد احکام صادره از دادگاه‌های خارجی نیز جاری است (Aieffry, 1982:18)، ایراداتی را که از سوی دادگاه خارجی صادرکننده حکم رد شده باشد موثر در مقام ندانسته و رسیدگی مجدد به آن را مخالف اصول و زائد تلقی می‌کنند، مگر اینکه احراز صلاحیت دادگاه خارجی ناشی از تقلب خواهان بوده باشد.

نتیجه‌گیری

امروزه با توسعه روزافزون مناسبات تجاری و روابط بین‌المللی، موضوع شناسایی و اجرای احکام داده‌های خارجی به عنوان یکی از مهمترین مسائل حقوق بین‌الملل خصوصی مطرح گردیده است. در دنیای امروز روابط بین دولت‌ها و ملت‌ها تا بدان پایه توسعه یافته که سخن از دهکده کوچک جهانی و عصر ارتباطات است. بدیهی است که بسط و گسترش ارتباطات و دخالت عنصر یا عناصر خارجی در روابط حقوقی مسائل مطروحه در حقوق بین‌الملل خصوصی و به ویژه موضوع شناسایی و اجرای احکام خارجی را از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار نموده که این امر به نوبه خود منجر به توسعه بیشتر حقوق بین‌الملل خصوصی گردیده است.

در آخر و به عنوان نتیجه‌گیری می‌توان ذکر نمود که شناسایی و اجرای احکام خارجی یکی از موضوعات مهم حقوق بین‌الملل خصوصی تلقی می‌شود، به طوری که می‌توان گفت امروزه این مسأله به صورت یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر درآمده است. قطع نظر از شرایطی

که در سیستم‌های حقوقی یاد شده برای اجرای احکام خارجی پیش‌بینی شده است. شناسایی پاره‌ای از احکام صادره از محاکم خارجی مانند احکام مربوط به وضعیت و اهلیت اشخاص یکی از ضرورت‌های زندگی بین‌المللی است و این قبیل احکام باید به عنوان واقعیت خارجی پذیرفته شود زیرا نادیده گرفتن آن به منزله نادیده گرفتن واقعیت است.

در سیستم انگلیسی نیز شرایطی برای شناسایی و اجرای احکام خارجی اساسی تلقی می‌شوند عبارتند از اینکه: اولاً باید دادگاه خارجی طبق سیستم کامن‌لو از لحاظ بین‌المللی واجد صلاحیت بوده باشد. ثانیاً حکم دادگاه خارجی پس از یک دادرسی منظم صادر شده باشد. ثالثاً حکم دادگاه خارجی قطعی بوده باشد. رابعاً اینکه حکم بیانگر مبلغ معینی پول باشد، خامساً حکم از راه تقلب تحصیل نشده باشد. و در آخر اینکه حکم دادگاه خارجی مخالف با نظم عمومی نباشد.

فهرست منابع

فارسی:

- 1- ارفع نیا، بهشید (1369)، *حقوق بین‌الملل خصوصی*، ج 2، چ 1، تهران: انتشارات آگاه.
- 2- الماسی، نجادعلی (الف) (1369)، «شناسایی و اجرای احکام خارجی»، *نشریه دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، دانشگاه تهران، ش 25.
- 3- الماسی، نجاد علی (ب) (1393)، *حقوق بین‌الملل خصوصی*، چ 13، تهران: بنیاد حقوقی میزان.
- 4- بردبار، محمد حسن (1367)، «اجرای احکام مدنی خارجی در انگلستان»، *مجله حقوقی*، ش 5.
- 5- بنی‌هاشمی، رضا (1392)، «شناسایی و اجرای احکام خارجی در حقوق ایران و انگلیس»، Ghazavat.com
- 6- جعفری‌لنگروی، محمد جعفر (1377)، *ترمینولوژی حقوق*، چ 9، تهران: انتشارات گنج دانش.
- 7- خزانی، حسین (1391)، «شناسایی و اجرای احکام داوری بین‌المللی»، *مرکز مطالعات حقوقی و داوری سماواتی پور*.
- 8- رتیائو، ادوایر (بی‌تا)، «اجرای احکام دادگاه‌های خارجی»، مترجم: محمد جواد میرفخرایی، *مجله حقوقی*، ش 2.
- 9- سلجوقی، محمود (1385)، *تعارض قوانین*، ج 2، تهران: انتشارات میزان.
- 10- شمس، عبدالله (1394)، *آئین دادرسی مدنی*، ج 2، چ 32، تهران: انتشارات دراک.
- 11- عمید، حسن (1363)، *فرهنگ عمید*، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- 12- کاتوزیان، ناصر (1376)، *اعتبار امر قضاوت شده در دعاوی مدنی*، چ 5، تهران: انتشارات دادگستر.
- 13- لالیو، پیتیر (1372)، «اجرای احکام داوری بین‌المللی»، *مجله دفتر خدمات حقوقی جمهوری اسلامی ایران*، ش 16.
- 14- مردانی، محمد حسن (1390)، «شناسایی و اجرای احکام دادگاه‌های خارجی در حقوق ایران»، *ماهنامه کانون*، ش 123.
- 15- معماری، محمدرضا (1378)، «مطالعه تطبیقی شناسایی و اجرای احکام خارجی در حقوق کشورهای ایران و انگلیس»، *پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد حقوق خصوصی*، دانشگاه تهران.
- 16- مهاجری، علی (1384)، *شرح جامع قوانین و اجرای احکام مدنی*، ج 2، چ 1، تهران: انتشارات فکر سازان.
- 17- نصیری، مرتضی (الف) (1352)، *حقوق تجارت بین‌الملل*، تهران: انتشارات پیکان.
- 18- نصیری، مرتضی (الف) (1371)، «شناسایی و اجرای احکام محاکم خارجی»، *دانشکده حقوق و علوم سیاسی*.

لاتین:

- 1- Aieffry, Lexecuiondes (1982). SenteAarbitrals, Elements Dedroit Compare.
- 2- Batiffol, Hall (1967). Droit international Prive, Paris, No11.
- 3- Cheshire, North (1979). Private International law, London, Botler Worthus.
- 4- Dicey, Morrid (1980). The Conflict Of law, London.
- 5- Martine, Elizabeth (1989). Aconcise Dictionary Of Law, Oxford University Press.
- 6- Steven Loble, Enforcement Of Foreign Judgments In England,2007, England.
- 7- Witzer, esfgh (2012). Enforment Of Foreign Judgments In England, Dieter Hofman And Oliver Kunz, Walrder.